

Daniel Drápala, Jana Tichá (eds.). *Tuto se všeliké památky...: Památeční záznamy autorů z okruhu Vranečkovy kroniky.* (Brno: Masarykova univerzita, 2020.) 143 s. ISBN 978-80-210-9598-4.

Duchovní kultura baroka, s jejímiž pozůstatky se lze dodnes setkat bezmála na každé české a moravské návsi, patří k tématům, jimiž se naše historiografie zabývá obzvláště intenzivně. Zkoumají se nejrůznější prvky barokní kultury a životního stylu, jako jsou například poutě a jiné církevní slavnosti, náboženská bratrstva, pololidová divadelní představení či různé formy hudebních produkcí; leč bez jasné odpovědi stále zůstává otázka, jakým způsobem toto vše vnímal a přijímal tehdejší člověk. Doba mezi koncem třicetileté války a reformami Marie Terezie a Josefa II. tak bývá někdy vnímána jako čas duchovní plnosti a hloubky, jež už nikdy nebyla znovu nalezena, jindy zase jako temný věk plný pýchy a nevědomosti, kdy většina poddaných zvládla sotva udělat znamení kříže. O této době hovoří množství úředních pramenů, barokních chvalořečí i osvícenských kritik, leč tolik důležitých osobních výpovědí o ní nacházíme v českém prostředí pohřbítu málo.

Jedním z těchto nečetných svědectví je právě Vranečkovy kroniky, jež byla z rukopisů a částečných edic poprvé v celku publikována péčí Daniela Drápaly a Jany Tiché. Kronika, psaná s různou četností zápisů po více než 120 let, je dílem Jana Bartoloměje Vranečky (1679 – 1743), kantora ve valašské Zašové, a jeho potomků. Vranečka byl mezi tehdejšími kantory výjimečnou osobností: měl styky s meziříčskou vrchností, vedl rozsáhlou korespondenci se svým bratrem, řeholníkem v pražském klášteře trinitářů, a s jeho pomocí se zasadil o rozvoj poutního místa v Zašové, zbudování tamního nového kostela a vznik trinitářského kláštera. Ostatně i samotná kronika bohatě svědčí o vyspělém intelektu a intenzivním citovém životě svého prvního pisatele.

Vranečka svou kroniku zahajuje vypsáním historie zázračného obrazu Panny Marie Zašovské a divů, jež s ním byly spojeny – jedná se o autentický a podmanivý záznam barokní imaginace. Spis pokračuje popisem dlouhých jednání, která zásluhou Jana Vranečky a jeho bratra, řeholníka Václava, vedla ke vzniku nového kostela a trinitářského kláštera v Zašové. V tomto líčení se ve zhuštěné formě setkáváme v podstatě se všemi vrstvami tehdejší společnosti: řeč je o zašovských poddaných, kteří spatřili mariánské zázraky a pak se zdráhali o nich svědčit, o místních farářích a vrchnostech i o trinitářských řádových hodnostářích. V kronice se mnohokrát vyskytuje postava olomouckého kanovníka Jana Matyáše z Thurnu a Valsassiny, který stál u vzniku a církevního schválení několika dalších moravských poutních míst; tento kanovník se také nakonec zasadil o souhlas císaře Karla VI. se založením kláštera trinitářů v Zašové. Všechny tyto postavy se pak setkávají při rozličných církevních slavnostech, které se na rozvíjejícím se poutním místě konaly. Celé toto líčení vyzdvihuje zásluhy bratří Vranečků a plní tak roli kantorovy apologie, neboť úsilí tohoto činorodého muže bylo mnoha jeho současníky přijímáno s nevděkem.

Pro poznání sociability lidí v 18. století je podnětná i následující část, podrobně líčící osudy rodiny Vranečků, zahrnující osoby v nejrůznějším společenském postavení, nejčastěji kantory, řemeslníky a řeholníky. Rodina se zjevně těšila vysoké prestiži, jak ukazuje například přítomnost šlechty při křtech kantorových potomků. Dále kronika obsahuje záznamy o nejrůznějších jiných událostech, zprvu zejména z okolí Zašové,

jako je například požár mlýna v Zubří roku 1722, při němž zahynulo devět osob. Velká pozornost je věnována válečným událostem, líčeným retrospektivně od stavovského povstání, neboť Valašsko bývalo válkami silně zasaženo a jeho obyvatelé byli mnohokrát povoláni do zbraně. Pro další generace rodu Vranečků, pokračující v psaní kroniky po smrti jejího zakladatele, už osudy poutního místa v Zašově přestávají být hlavním tématem a na sklonku 18. století se jádrem vyprávění stávají evropské události, zapisované pravděpodobně podle novin.

Jako dodatek ke kronikářským záznamům jsou publikovány poznámky jiného zašovského kantora, Františka Demla, o jeho tříměsíční pěší pouti z Moravy do Říma, kterou vykonal roku 1763. Jedná se o stručný zápis „turistické“ povahy, jehož autor si krom církevních památek všímá i různých zajímavých detailů, jako je „hojnost laciného vína“ v některých italských krajích. Text svědčí o poutích jako prostředku geografické mobility v době barokní, o jejímž skutečném rozsahu se můžeme jen dohadovat.

Edice vychází z rozličných rukopisů a fragmentů, jež byly knižně publikovány podle dnes už nedochovaných redakcí kroniky. Zvoleno bylo „maximalistické pojetí edice“, vytvářející z rukopisů a vydaných fragmentů nejrozsáhlejší možnou verzi textu. Ten je pak v knize rozčleněn dílem tematicky, dílem podle období svého vzniku. Na to, ze kterých rukopisů a jejich vydaných fragmentů jednotlivé části textu pocházejí, pak editoři nijak neupozorňují. Pokud by se tedy někdo chtěl textem zabývat hlouběji, musí se vrátit k původním archiváliím.

Edice kroniky je opatřena čtivým a podnětným úvodem, jenž hovoří o různých kontextech a možných výkladech těchto pamětních zápisů; k jeho sepsání pak bylo mimo samotnou kroniku použito množství jiných archivních pramenů. Nechybí ani rozsáhlé vysvětlivky historické povahy, slovníček pojmů a přehled platidel a měr, jež jsou připojeny za samotným textem kroniky. Kniha ve větším čtvercovém formátu je velmi hezky vyvedena a obsahuje četné ilustrace, čímž je čtenářský požitek ještě umocněn. Celkově je dbáno o to, aby si knihu mohl bez potíží přečíst i čtenář, jenž není odborným historikem. Kronika je mnohavrstevnaté dílo, které může najít využití při vlastivědném bádání o východní Moravě, stejně jako při zkoumání duchovní kultury baroka a společenských poměrů v 18. století. Snad tedy nebude odsouzena k zapomnění v špeluňce tzv. lokálních dějin, nýbrž zůstane právem živa po boku podobně závažných zápisků Vavákových či Dlaskových.

Daniel Kadlec

 <https://orcid.org/0009-0007-5992-5488>